

La Frontera del català occidental

II

ALGUNS CRITERIS LEXICogrÀFICS QUE SEPAREN EL CATALÀ DE L'ARAGONÈS

Críteris lexicogràfics que separen el dialecte aragonès de Graus del parlar català de Benavarre (vid. VI, 17-37).

	BENAVARRE	GRAUS
	A	
l'aixeta	<i>la kanída</i>	<i>la gèta</i>
ajupir-se	<i>èupíse</i>	<i>abokáse</i>
un albat	<i>un albát</i>	<i>un muerti guèlo</i>
l'allioli	<i>l'aligóli</i>	<i>el ágacñite</i>
l'alzina	<i>l'olstina</i>	<i>la karáska</i>
amagatall	<i>amagató</i>	<i>foráu</i>
l'ampolla	<i>la ředóma</i>	<i>la botéla</i>
l'ànec	<i>l'áneř</i>	<i>el páto</i>
l'anella	<i>el pikapórt</i>	<i>el trukadó</i>
les antiparres	<i>las anti páras</i>	<i>l'antogéra</i>
se n'ha anat al llit	<i>sa éitát</i>	<i>se n'aniy a la káma</i>
l'apagallums	<i>l'apága lúms</i>	<i>l'apága bēlas</i>
els arganells	<i>els argadēls</i>	<i>es poltróns</i>
arreglegar	<i>areplegá</i>	<i>řasklá</i>
l'atuell de munyir	<i>la řaráda</i>	<i>la gára</i>
l'àvia	<i>la iáia</i>	<i>l'aguēla</i>
l'aviram	<i>el bolatám</i>	<i>la polála</i>

B

la bacina (de captar)	<i>el plát</i>	<i>la kaiçtta</i>
la baldufa	<i>la baldófa</i>	<i>la bambóla</i>
la barana	<i>el brandát</i>	<i>la brandíla</i>
la barba (de les cabres)	<i>la barbiléra</i>	<i>la pelíla</i>
la barbacana	<i>el gabíno, el ráfil</i>	<i>la táblaóga</i>
barrejar	<i>mesklá</i>	<i>baraçá</i>
els batecs del cor	<i>els trúks</i>	<i>los gólpes</i>
el bernat	<i>el krusé</i>	<i>la báragáneo</i>
són bessons	<i>son bèsóns</i>	<i>son çamélos</i>
la biga	<i>la bíga</i>	<i>el madéro</i>
el blat	<i>el blát</i>	<i>el trigo</i>
el blat de moro	<i>el blát de mōro</i>	<i>el paníço</i>
el blat pollat	<i>el blát kukát</i>	<i>çiçáu</i>
la boira	<i>la nēula</i>	<i>la bòira plána</i>
els bolquers	<i>els faldás</i>	<i>los paváls</i>
el borinot	<i>el burinot</i>	<i>el bombolón</i>
el bosc	<i>la sēra</i>	<i>la sēba</i>
el bot	<i>el bót</i>	<i>el botíko</i>
el bover	<i>el bové</i>	<i>el bakéro</i>
bruta	<i>brúta</i>	<i>puérka</i>
una bufetada	<i>ína bofetáda</i>	<i>un řebés</i>
la bugada	<i>la bugada</i>	<i>la koláda</i>
el bugader	<i>el kósio</i>	<i>el řoskadéro</i>
la buina	<i>la bunáda</i>	<i>la pataráta</i>
les busques (del relotge)	<i>las agúles</i>	<i>las saítas</i>
la butxaca	<i>lo bolsó</i>	<i>la póea</i>

C

un cabdell (de fil)	<i>un kapdél</i>	<i>el iibílo</i>
el cabeçó	<i>el kabesó</i>	<i>la tòça</i>
la cabellera del blat de moro	<i>la kabełéra</i>	<i>la pinocéra</i>
els cabells	<i>els kabéls</i>	<i>los pēlos</i>

	BENAVARRE	GRAUS
el cabestre	<i>el řamq̄l</i>	<i>la kabęćána</i>
els cabirons	<i>ęls kabiręns</i>	<i>ęs maderięć</i>
la cadenera	<i>la kardęřóla</i>	<i>la kardęřlina</i>
una caixa	<i>úna káica</i>	<i>un arkęn</i>
la cama	<i>la káma</i>	<i>la pięrna</i>
la cama (de les sabates)	<i>la káma</i>	<i>el kuęęlo</i>
la cama (del blat)	<i>la káma</i>	<i>la ľęstra</i>
el canyet	<i>el kęngóst</i>	<i>las básas</i>
el cap	<i>el káp</i>	<i>la kabęća</i>
la caputxa	<i>la kapúća</i>	<i>la ćamára</i>
el caragol	<i>el karagęł</i>	<i>el tornięlo</i>
caragolar	<i>karagóla</i>	<i>tornięlá</i>
la ceba	<i>la sęba</i>	<i>la ćębóla</i>
el ceballot	<i>el grięłó</i>	<i>la ćabósa</i>
el cementiri	<i>el řosá</i>	<i>el ćementięrio</i>
els cercols	<i>ęls sęřkęęs</i>	<i>ęs ćerćęęlos</i>
el cervell	<i>ęls sęřbęęs</i>	<i>ęs sęsęs</i>
la closca	<i>el karbasí</i>	<i>el ćęslüć</i>
la closca (de les ametlles)	<i>la káska</i>	<i>el pelęęęo</i>
cobrir	<i>řę ľ teulát</i>	<i>kubilá</i>
el codony	<i>el kęđęn</i>	<i>el membrięło</i>
el codonyer	<i>el kęđęęę</i>	<i>la membrięłęra</i>
el coixí	<i>el kęęię</i>	<i>l qmáda</i>
la coixinera	<i>la kęięinęra</i>	<i>la fúnda</i>
el colomí	<i>el palęmęt</i>	<i>el pięęn</i>
els colls (de les cartes)	<i>ęls kęęs</i>	<i>ęs pálos</i>
el cor	<i>el kę</i>	<i>el kęraćęn</i>
el cor de l'arbre	<i>ę kę</i>	<i>el melięć</i>
el corc (de la fusta)	<i>el kęřkęł</i>	<i>la kęřkęta</i>
les corretjoles	<i>las kęřięęlas</i>	<i>las kęřüťęęlas</i>
la corba (de la roda)	<i>la kęřba</i>	<i>las pínas</i>
el cosí	<i>el kęsí řrim</i>	<i>el řrimę</i>
cotar	<i>kęřná</i>	<i>ťęćá</i>
el covarot	<i>el nięł</i>	<i>el batüęęo</i>

	BENAVARRE	GRAUS
el cove	<i>kátre paléra</i>	<i>el kaltrón</i>
el cuc	<i>el lembrik</i>	<i>el kúko</i>
el cuc del blat	<i>la kalapatíla</i>	<i>el korqòl</i>
la cuit	<i>la kiút</i>	<i>la kukú</i>
la culatada	<i>la pernada</i>	<i>el kuletáço</i>
D		
demà	<i>demá</i>	<i>manána</i>
el darrer dia del mes	<i>el últim</i>	<i>el çagero</i>
les denes (del rosari)	<i>las dènas</i>	<i>el kuénto</i>
el desig	<i>el desté</i>	<i>la pèka</i>
desmamar	<i>desbeá</i>	<i>destetá</i>
despullar-se	<i>despulá</i>	<i>desnudadá</i>
el dijous gras	<i>el diéus grás</i>	<i>el guèbes lardéro</i>
dilluns	<i>dilúms</i>	<i>lúnes</i>
dimarts	<i>dimárs</i>	<i>mártes</i>
dimecres	<i>dimèkres</i>	<i>mièrkòles</i>
dissabte	<i>disápte</i>	<i>sábado</i>
divendres	<i>dibèndres</i>	<i>bièrnes</i>
dinar	<i>diná</i>	<i>komé</i>
la dona	<i>la dóna</i>	<i>la mulé</i>
les dogues	<i>las dógas</i>	<i>las adóbas</i>
E		
embrutar	<i>embrutá</i>	<i>emporká</i>
empassar-se	<i>engulíse</i>	<i>tragáse</i>
l'ensiam	<i>l'ansiám</i>	<i>l'ensaláda</i>
enemic	<i>desamík</i>	<i>enemígo</i>
enfurismat	<i>enkimérát</i>	<i>řabiçso</i>
l'ensí	<i>la řarbiléra</i>	<i>la řubaléra</i>
les argelagues	<i>las eselágras</i>	<i>las aldiágas</i>
escanyolit	<i>aneulát</i>	<i>řlákò</i>
l'escltxa	<i>l'áskla</i>	<i>la krépa</i>
l'esclop (de frenar)	<i>el móso</i>	<i>el çòke</i>
escórrer (la roba)	<i>řetòrse</i>	<i>torcé</i>
escorxar	<i>eskoréá</i>	<i>espeřotá</i>

	BENAVARRE	GRAUS
escurar (l'olla)	<i>eskolá</i>	<i>limpiá</i>
esgarrapar-se	<i>esgaṛapáse</i>	<i>ṛaskáse</i>
esguerrat	<i>impedit</i>	<i>kontraṣtéo</i>
les espardenyas	<i>las esparténas</i>	<i>las alṫargátas, abárkas</i>
l'espíadimonis	<i>el kabál fúst</i>	<i>el feṛero</i>
l'espiga d'ordi	<i>l'espíga d'órđi</i>	<i>la kabéča dórđio</i>
espigolar	<i>espigá</i>	<i>ṛespigá</i>
espigolar (raïms)	<i>eskaṛaṫoná</i>	<i>eskaṛačoná</i>
l'espínada	<i>l'aspínada</i>	<i>el ṛosário</i>
una esquerda	<i>un óbrebóka</i>	<i>úna krépa</i>
esquerpa	<i>fúra</i>	<i>espantósa</i>
l'esquivamosques	<i>l'ucadó de móskeṣ</i>	<i>l'esfuriadó</i>
esquivar (les mosques)	<i>sakudí</i>	<i>esfuriá</i>
està núvol	<i>está núbel</i>	<i>está nubláu</i>
estabornir	<i>estemordí</i>	<i>estordí</i>
l'estella	<i>l'áskla</i>	<i>la ṛáḡa</i>
estellar	<i>asklá</i>	<i>ṛaḡá</i>
l'estiu	<i>l'estú</i>	<i>el beráno</i>
estripar	<i>esbosiná</i>	<i>esgaṛá</i>

F

la falsa	<i>la falsíla</i>	<i>la éirra</i>
el fang	<i>el jánk, el tarkí</i>	<i>el bárdō</i>
el faristol	<i>el faristól</i>	<i>l'atríl</i>
la femella	<i>la feméla</i>	<i>la émbra</i>
els fems (de cabra)	<i>els sēri</i>	<i>las kagalétas</i>
fer l'ullet	<i>fé la muskléta</i>	<i>fé la ginóta</i>
el fil (de pescar)	<i>la lína</i>	<i>el sedáq</i>
el filferro	<i>el filfēri</i>	<i>el alámbrē</i>
el floronco	<i>el florónk</i>	<i>el dibiéso</i>
el fonell	<i>l'urpél</i>	<i>el tápe</i>
la fornal	<i>el fornás</i>	<i>la frágua</i>
els fogons	<i>els foḡóns</i>	<i>los ornílos</i>
el forrellat	<i>el foṛelát</i>	<i>el čerólo</i>
fosc	<i>fósk</i>	<i>párdō</i>
la fosca	<i>la foškó</i>	<i>el eskúro</i>

	BENAVARRE	GRAUS
fredeluc	<i>éelái</i>	<i>enfreyolítu</i>
fregar	<i>fregá</i>	<i>gaboná</i>
el fruit de la gavarra	<i>els pipitèros</i>	<i>el pikaskènas</i>
G		
les galtes	<i>las gáltas</i>	<i>los karílos</i>
el gall del poble	<i>el presuadít</i>	<i>el fanfarón</i>
la galleda	<i>la faráda</i>	<i>la kalderéta</i>
el gandul	<i>el galbán</i>	<i>el gandúl</i>
garrell	<i>garōné</i>	<i>garōso</i>
el gavadal	<i>el pasteró</i>	<i>el bación, la tina</i>
el genoll	<i>el éenól</i>	<i>la rodíla</i>
la ginesta	<i>la kúrnia</i>	<i>la éinástra</i>
un goix de blat	<i>un bri de blát</i>	<i>un kanúto</i>
el golfo	<i>el gólfo</i>	<i>el algwadón</i>
els golls	<i>els góls</i>	<i>los pápos</i>
la gossa	<i>la gósa</i>	<i>la kóea</i>
el gresol	<i>la kresoléta</i>	<i>la kandiléta</i>
un grill de ceba	<i>un gríl</i>	<i>una tárna</i>
els grills (de les nous)	<i>els kogoléts</i>	<i>el lúlo</i>
els grills (de les taron- ges)	<i>el kogolét</i>	<i>la tárna</i>
la griva	<i>la gríba</i>	<i>la rúléta</i>
està groc	<i>está gròk</i>	<i>está opiláu</i>
groller	<i>pòlegós</i>	<i>engruèiòso</i>
la guatlla	<i>la guála</i>	<i>la kodorníc</i>
la guilla	<i>la ginéu</i>	<i>la řabòsa</i>
H		
hipòcrita	<i>ipòkrita</i>	<i>santuřón</i>
el meu home	<i>el mèu òme</i>	<i>el mio marído</i>
I		
impacient	<i>impasièn</i>	<i>amolestáu</i>
l'isart	<i>l isart</i>	<i>l icárçò</i>

BENAVARRE

GRAUS

LL

llampegar	<i>lampedá</i>	<i>řelampadeá</i>
la llar	<i>el fòk</i>	<i>el fogaril</i>
la llavor	<i>la laqó</i>	<i>la simiente</i>
el llençol	<i>el linsól</i>	<i>la sábana</i>
llepar	<i>lepá</i>	<i>laminá</i>
llescar pa	<i>partí pá</i>	<i>kortá pán</i>
la lletatresa	<i>la leiteróla</i>	<i>la letrera</i>
una lletuga d'enciam	<i>una máta d'ansiám</i>	<i>un hogólo d'ensaláda</i>
les lleves	<i>las kremaléas</i>	<i>el kolgadó</i>
lligar (garbes)	<i>piá</i>	<i>ligá</i>
el llindar	<i>el limerá</i>	<i>el sóbreportal; el testero</i>
el llit	<i>el lít</i>	<i>la káma</i>
la llobada	<i>la pórka</i>	<i>el çiero</i>
la llocada	<i>la lokáda</i>	<i>la poláda</i>
el llot	<i>la láka</i>	<i>el tarkin</i>

M

la mà esquerra	<i>la ma skéřa</i>	<i>la máno çúrda</i>
les mamelles	<i>las pópas</i>	<i>las tetas</i>
la màrřega	<i>la márřega</i>	<i>el gargón</i>
el mascle	<i>la kláu</i>	<i>la lábe</i>
mastegar	<i>mastegá</i>	<i>maská</i>
menar (el carro)	<i>ařeá</i>	<i>giá</i>
el menescal	<i>el meneskál</i>	<i>el albáita</i>
els menjars	<i>el řekáu</i>	<i>los komestibles</i>
la merla	<i>la mërla</i>	<i>la tórda</i>
la migdiada	<i>la meřdiáda</i>	<i>la siesta</i>
les mitenes	<i>els mitóns</i>	<i>es mitóns</i>
mocar el llum	<i>moká</i>	<i>atiçá</i>
el moltó	<i>el moltó</i>	<i>el karnéro</i>
el moll (de l'os)	<i>el mól</i>	<i>el tuétano</i>
la mollenà	<i>la unedát</i>	<i>la muicadura</i>
el morralet	<i>el mořalèt</i>	<i>la çebadera</i>
el morrió	<i>el bós</i>	<i>la muicera</i>
un mort	<i>un kòs</i>	<i>un muerto</i>

	BENAVARRE	GRAUS
un mort	<i>un mōrt</i>	<i>un kalábre</i>
el mulat	<i>el mulát</i>	<i>el leçál</i>
el mussol	<i>el musól</i>	<i>la éúta</i>
N		
el nas	<i>el nás</i>	<i>la nariç</i>
la niella	<i>la niēla</i>	<i>el negriļōn</i>
la nou del coll	<i>la nõu</i>	<i>el galé</i>
O		
odiar	<i>malisiá</i>	<i>oðiá</i>
oli	<i>ōli</i>	<i>acēite</i>
omplir	<i>aplená</i>	<i>ļená</i>
l'oronella	<i>la oronēta</i>	<i>l'engolondrína</i>
P		
la paella	<i>la padēla</i>	<i>la sartēn</i>
el pal que aguanta els ceps	<i>la forkēta</i>	<i>la pūga</i>
la pallissa	<i>la palerēta</i>	<i>el paléro</i>
les palloles	<i>las palófas</i>	<i>las pēls</i>
la panera	<i>el pané</i>	<i>la kanásta</i>
la paperina	<i>la papelína</i>	<i>la papelēta</i>
el pardal	<i>el torodá</i>	<i>el pardál</i>
un parell	<i>un parél</i>	<i>un par</i>
els parracs	<i>els kasigáls</i>	<i>ļos trafaļōns</i>
la parròquia	<i>la lēsa</i>	<i>la parókia</i>
pessigar	<i>pesigá</i>	<i>piká</i>
la pedra foguera	<i>la pedrenēra</i>	<i>la pedrēna</i>
un penjoll de raïm	<i>un pinéol</i>	<i>úna úga</i>
el perol	<i>el peról</i>	<i>el kaldéro</i>
una picada	<i>úna pikáda</i>	<i>un pikáço</i>
el pigot	<i>el pikót</i>	<i>el aiguadó</i>
el pinsell	<i>el pinsél</i>	<i>la brónea</i>
la pinya	<i>el gal del pí</i>	<i>la pinēca</i>
el pitet	<i>el pitralét</i>	<i>el babéro</i>

	BENAVARRE	GRAUS
plegar (els braços)	<i>plegá</i>	<i>kručá</i>
el poble	<i>el lók</i>	<i>el lugá</i>
polsar	<i>pulsá</i>	<i>tomá el púlso</i>
el poll	<i>el pól</i>	<i>el polé</i>
el pollí, la poltra	<i>el polí, la polína</i>	<i>el pótro, la pótra</i>
por	<i>pó</i>	<i>miédo</i>
el porc	<i>el pórke</i>	<i>el točino</i>
la portella	<i>la pórtá</i>	<i>la bentána</i>
els porxos	<i>els kubérts</i>	<i>los pórées</i>
la postada	<i>el palmá</i>	<i>l aspeléra</i>
el pruner	<i>la prunéra</i>	<i>el prunéro</i>
pujar	<i>pujá</i>	<i>subí</i>
els pulmons	<i>la freicúra</i>	<i>el libiáno</i>
els putxinel·lis	<i>els pičínélis</i>	<i>los monákos</i>

Q

els queixals	<i>els kicáls</i>	<i>las muélas</i>
--------------	-------------------	-------------------

R

el raïm	<i>el raím</i>	<i>la úga</i>
el ram (de la taberna)	<i>el ram</i>	<i>el roméro</i>
la ranera (de la mort)	<i>l agonía</i>	<i>la gargóttá</i>
la ranera (del gat)	<i>la rónkadétra</i>	<i>el bufído</i>
la rapa	<i>la barúska</i>	<i>la barfóla</i>
el rebost	<i>el řebóst</i>	<i>el řepóstre</i>
el rec	<i>el řék</i>	<i>la řegadéra</i>
el rector	<i>el bikári</i>	<i>el prió</i>
renillar	<i>řemilá</i>	<i>řelincá</i>
la resclosa	<i>la paráda</i>	<i>la přesa</i>
el respall	<i>l askobíla</i>	<i>el řepílo</i>
la riera	<i>el baránk</i>	<i>el řio</i>
un rodet	<i>un řodét</i>	<i>el karé</i>
la ronya	<i>la sárna</i>	<i>la řóna</i>
el roure	<i>el řóure</i>	<i>el kairéigo</i>
rovellat	<i>řebulós</i>	<i>řobinđu</i>
el ruc	<i>el somé</i>	<i>el búro</i>

BENAVARRE

GRAUS

S

un sac de blat
 el sac dels gemecs
 el sagí
 les saltadores
 el segador
 el segó
 el senglar
 la serp
 la serra
 setze
 el singlot
 el sòl
 la sola del pa
 la sola (del peu)
 el solar
 solter
 sopar
 la sopera
 la sortida
 sovint
 no surtis

un sák de blát
la gáita
el lart
las saltadóras
el garbé
el segó
el pórre fè
la sèrp
la saradóra
sétse
lo sanlúk
la tèra
el formáte
la sóla
els solaséts
móso
sopá
la sopèra
l ajeída
sobèn
no íckas

úna taléga
el bót
l ansúndia
las baréttas
el segadó
el salbáu
el gabalín
la kulèbra
el sarón
dièçisèis
l ípo
el suèlo
el keso
la plantíla
el soléro
solíero
çená
la fuènte
la salída
a menúdo
no sàlgas

T

tacat
 tallar llenya
 tancar amb clau
 tancar
 el tap
 les tatxes
 la targa
 el tió de Nadal
 tondre
 tou
 les tovalles
 els trespeus

pekát
talá lèya
tanhá n kláu
tanhá
el suro
las táexas
el kapsínglo
la trónka
çolá
tou
las toválas
els tres péus

pekoso
kortá lèya
çerá
çerá
el tápe
las taenèlas
la tráska
la çóka
çskilá
blándó
el kobertó
el kabalé, el estrébbe

	BENAVARRE	GRAUS
el trespol	<i>el trebòl</i>	<i>el teço</i>
la truja	<i>la trúcia</i>	<i>la béra</i>
el tupf	<i>el kasòl</i>	<i>la olèta</i>
U		
un ull de col	<i>un luk de hòl</i>	<i>un grúmo de hòl</i>
els ullals	<i>las kaninas</i>	<i>los kormiłos</i>
les ulleres	<i>las anti páras</i>	<i>los antiògòs</i>
V		
el vell, la vella	<i>el bèl, la bèla</i>	<i>el páre, la máre</i>
les veces	<i>las abésas</i>	<i>las arbèlas</i>
el vi picat	<i>el bí mudát</i>	<i>el bíno řeskaldáqu</i>
el vi novell	<i>el bí temprá</i>	<i>el bíno nuíbo</i>
la vidalba	<i>la birigéra</i>	<i>la ligáca</i>
el violer	<i>la bioletéra</i>	<i>la bioléra</i>
voler	<i>bòldre</i>	<i>keré</i>
X		
el xiulet	<i>el piulèt</i>	<i>el éifle</i>

A. GRIERA